

13.02.2017

Eduskunnan hallintovaliokunta
Hallintovaliokunta@eduskunta.fi

Viite: Hallintovaliokunta keskiviikko 15.02.2017 klo 11:15 / HE 107/2016 vp / Asiantuntijapyyntö

LAUSUNTO HALLINTOVALIOKUNNALLE

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä HE 107/2016 vp eduskunnalle sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa yhteistyöstä Maailman terveysjärjestön (WHO) kanssa sekä yhteistyöstä EU:ssa kansanterveyden ja ympäristöterveyden alalla. WHO:n kansainvälisen terveyssäännöstön (International Health Regulation, 2005) tarkoituksena ja soveltamisalana on erilaisten biologisten, kemiallisten tai ionisoivaan säteilyyn liittyvien terveysuhkien kansainvälisen leviämisen ehkäisy, torjunta ja hallinta kansanterveydellisiä keinoja käyttäen. Säännöstö asettaa WHO:lle sekä sen jäsenmaille vaatimuksia ja toimintaohjeita tarttuvien tautien toteamiseen, epidemiauhan arvioimiseen ja varhaisvaroitusten välittämiseen toisille jäsenmaille ja WHO:lle. WHO:ssa on Ebola-epidemian seurauksena käynnissä terveyttä uhkaaviin hätätilanteisiin liittyvän toiminnan uudistaminen ja valmiuskapasiteetin vahvistaminen. Osana uudistusta on perustettu muun muassa globaali terveydenhuollon hätätyövoimareservi (Medical Emergency Teams).

Euroopan unionin tasolla kansanterveyden ja terveysuhkien alalla jäsenvaltioiden välisestä yhteistyöstä ja toimenpiteiden koordinaatiosta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä (1082/2013/EU) valtioiden rajat ylittävistä vakavista terveysuhkista. Päätös koskee muun muassa rajat ylittävien vakavien terveysuhkien epidemiologista seuranta, varhaisvaroitusta ja torjuntaa, mukaan lukien näihin toimiin liittyvä valmius- ja reagointisuunnittelu. Päätöksellä perustettu terveysturvakomitea muun muassa sovittaa yhteen päätöksen mukaista jäsenvaltioiden valmius- ja reagointisuunnittelua, riskeistä ja kriiseistä tiedottamista sekä rajat ylittäviä vakavia terveysuhkia vastaan suunnattuja jäsenvaltioiden toimia. Myös EU:ssa on Ebola-epidemian seurauksena perustettu terveydenhuollon ammattilaisista koostuvia joukkoja (Medical Corps) avuksi terveyttä uhkaaviin hätätilanteisiin. Eurooppalaiset lääkintäjoukot ovat osa unionin pelastuspalvelumekanismista annetulla Euroopan unionin neuvoston ja parlamentin päätöksellä (1313/2013/EU) perustettuja eurooppalaisia hätäapuvalmiuksia, joiden käyttöön jäsenvaltiot rekisteröivät kansalliset avustusvalmiutensa.

Pelastuslaki

Pelastuslain (379/2011) 38 §:n mukaan ”sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu, sisäasiainministeriö voi Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai

omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Sisäasiainministeriö voi myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä.”

Hallituksen esityksessä pelastuslain 38 pykälään esitetään lisättäväksi 3 momentti, joka sisältää määritelmän pelastustoimeen kuuluvasta avusta. Määritelmässä otettaisiin huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös unionin pelastuspalvelumekanismista, joka kattaa ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojelun kaikenlaisten luonnon ja ihmisen aiheuttamien katastrofien yhteydessä, mukaan lukien ympäristökatastrofit, meren pilaantumisen ja akuutit terveyttä uhkaavat hätätilanteet.

Perusteluissa todetaan, että siltä osin kun kyse olisi päätöksessä tarkoitetuista, muun ministeriön kuin sisäministeriön toimialaan kuuluvasta toimista, esimerkiksi terveyttä uhkaavissa hätätilanteissa tai meren pilaantumista koskevissa tilanteissa, päätöksen avun lähettämisestä tai avun vastaanottamisesta unionin pelastuspalvelumekanismiin kautta tekisi toimivaltainen ministeriö. Päätös tehtäisiin tarvittaessa yhteistoiminnassa sisäministeriön ja muiden asiaan liittyvien ministeriöiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pitänyt tärkeänä, että se, mitä perusteluissa on todettu muiden ministeriöiden päätösvallasta niiden toimialaan kuuluvista toimista, huomioidaan varsinaisessa pykälässä. Sosiaali- ja terveysministeriö on aiemmin esittänyt sisäministeriölle, että varsinaiseen pykälään lisätään toteamus, jonka mukaan muiden ministeriöiden toimivallasta päättää avun lähettämisestä tai vastaanottamisesta niiden toimivaltaan kuuluvissa, päätöksessä unionin pelastuspalvelumekanismista tarkoitetuissa, tilanteissa säädetään toimialakohtaisessa lainsäädännössä. On myös epäselvää, missä määrin sisäministeriön tulee kuulla toimivaltaista ministeriötä päättäessään avun antamisesta tai sen pyytämisestä toisen ministeriön toimialaan kuuluvissa tilanteissa.

Ehdotuksessa esitetään lisättäväksi myös uusi 5 momentti, jonka mukaan pelastustoimeen kuuluvan avun antamiseen osallistuvan suomalaisen henkilöstön palvelussuhteesta ja henkilöstön asemasta avustustoiminnassa säädetään siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetussa laissa. Perusteluiden mukaan on tarkoituksenmukaista, että sisäministeriön hallinnonalan osallistuminen kansainväliseen toimintaan tapahtuu jatkossakin tämän lain nojalla.

Sosiaali- ja terveysministeriössä tullaan käynnistämään lainvalmisteluhanke, jossa on tarkoitus säätää sosiaali- ja terveysministeriön toimivallasta lähettää ja vastaanottaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä kansainvälisenä apuna. Samassa yhteydessä tulisi säädettäväksi myös henkilöstön asemasta, oikeuksista ja velvollisuuksista, ammatinharjoittamisesta sekä kriisitilanteessa kansainvälisen avun kohteena olevien omien kansalaisten oikeusturvasta.

Hallituksen esityksestä ei ilmene, sovellettaisiinko pelastustoimeen kuuluvan avun antamiseen osallistuvaan suomalaiseen henkilöstöön siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annettua lakia (*siviilikriisinhallintalaki*) myös silloin, kun päätöksen avun lähettämisestä tai vastaanottamisesta unionin pelastuspalvelumekanismiin kautta tekisi muu ministeriö kuin sisäministeriö, esimerkiksi tilanteissa jossa sosiaali- ja terveysministeriö päättäisi rekisteröidä terveydenhuollon ammattilaisia edellä mainittuihin Eurooppalaisiin lääkintäjouk-

koihin, jotka ovat osa unionin pelastuspalvelumekanismeilla perustettuja hätä-apuvalmiuksia. Mikäli siviilikriisinhallintalakia sovellettaisiin myös näissä tilanteissa, voitaisiin valmisteltavassa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lainsäädännössä viitata ko. lakiin.

Rajavartiolaki

Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt sisäministeriölle hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa, että rajavartiolaitain 77§:n (*Rajavartiolaitoksen antama virka-apu ja tuki*) 2 momenttia muutetaan siten, että Rajavartiolaitos olisi velvollinen antamaan virka-apua myös sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavalle viranomaiselle. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä on käytetty jo nykyisin tarpeen mukaan rajavartiolaitoksen kalustoa, ja maininta virka-avun antamisesta sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavalle viranomaiselle vastaisi näin ollen nykyistä käytäntöä.

Sisäministeriö kuitenkin katsoi, että 26 §:n nykyinen säännös Rajavartiolaitoksen osallistumisesta pelastustoimintaan, sairaankuljetuksiin ja ensihoitoon kattaa ensihoitoon liittyvät sairaankuljetustarpeet ja näin ollen virka-apuvelvollisuuden lisääminen 77§:ään saattaisi aiheuttaa sekaannusta suhteessa 26 §:n 2 momentin perusteella tehtyyn kiireelliseen sairaankuljetukseen samoin kuin 26 §:n 3 momentin perusteella tehtyihin ensihoitosopimuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kuitenkin tärkeänä, että ko. säädöksen voidaan tulkita kattavan myös muun terveydenhuoltoon liittyvän tarvittavan virka-avun.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Lakimies

Maija Iles

